

EINDHOVEN

gemeente Eindhoven
Raadsnummer 17bs100083
Inboeknummer
Dossiernummer 17bs100082
31 januari 2017

Commissie notitie

Onderwerp: visie op regionale bestuurskracht.

Inleiding

Als overheid hebben we opgaven op vele schaalniveaus. Onze inwoners wonen in een wijk, de kinderen gaan daar naar school, er wordt gesport in een ander deel van de stad of buurgemeente, ze werken op een bedrijventerrein in een andere gemeente, er wordt geshopt in het centrum en gewandeld langs bijvoorbeeld het groen van de Dommel zonder daarbij op de gemeentegrenzen te letten. Aan ons de uitdaging om op al deze niveaus voor de inwoners van Eindhoven en onze regiogemeenten herkenbaar en aanspreekbaar lokaal bestuur te zijn dat inwoners maximaal betreft bij besluitvorming over wat hen in hun leefomgeving en kwaliteit van leven direct raakt. Zoals de zorg voor kwetsbaren, leefbaarheid en de nabijheid van voorzieningen. Mensen voelen zich immers op al deze niveaus verbonden en onlenen er hun identiteiten aan. Vaak komen meerdere van deze identiteiten in één en dezelfde persoon samen. Bijvoorbeeld als inwoner van Genderdal voel je je ook Gestelnaar, Eindhovenenaar, Brabander en Nederlander. Vanuit al deze identiteiten hebben mensen de behoefte en het recht om invloed te hebben op hun leefomgeving en kwaliteit van leven. Democratische legitimatie is belangrijk, evenals oog voor nabijheid en identiteit. In Eindhoven geven we hieraan invulling door nadrukkelijk meer eigen ruimte te geven aan mensen en samen te werken met inwoners. We sluiten aan bij de dagelijkse wereld van mensen en stimuleren inwoners en hun initiatieven, zoals de buurtbibs, schoonmaakacties, het buurtpreventieteam en vele andere.

Tegelijkertijd hebben inwoners behoefte aan een gemeentelijke overheid die maatschappelijke vraagstukken voortvloeiend, efficiënt en doeltreffend oppakt. Vanuit dit beset staat onze regio voor de opgave de slagkracht in bestuurlijke besluitvorming te versterken. Het gesprek over de manier waarop we dat het beste kunnen doen, is niet van vandaag, maar reeds van vele jaren, zelfs decennia. Getuige ook de vele uitingen in de publieke opinie de afgelopen weken.

Voor bovenlokale opgaven werken we intergemeentelijk samen. Dat doen we op het vlak van bedrijventerreinen en woningbouw bijvoorbeeld met de 9 gemeenten van het Stedelijk Gebied. Met de 21 gemeenten van de Metropoolregio Eindhoven werken we aan de regionale strategie voor onze brainport, op het gebied economie, ruimte en bereikbaarheid. Ook de opgaven in het 'sociaal domein', zoals jeugdhulp, veiligheid en ondernijning vragen intensieve samenwerking met de ons omringende gemeenten.

En als centrumstad voelen wij samen met Helmond een bijzondere verantwoordelijkheid voor de strategische en majeure opgaven van onze regio. Van ons mag worden verwacht dat wij invulling geven aan onze verantwoordelijkheid om de belangen van onze regio te behartigen bij het rijk en in Europa.

Dit met als doel om onze regio verder uit te bouwen tot een plek waar het voor iedereen goed leven, wonen, werken, ondernemen en recreëren is. Onze partners in het *triple helix*-verband benadrukken het belang en de noodzaak tot versterking van een goed vestigings- en leefklimaat als de concurrentiefactor voor onze regio. Bij het invulling geven aan onze verantwoordelijkheid en rol zijn verbinding met én draagvlak van alle gemeenten in het stedelijk gebied en de metropoolregio van belang.

Het feit dat wij in onze regio de 2e economie van Nederland herbergen, vergroot dat belang nog eens extra. Brainport is meer dan alleen economie. Kwaliteit van leven maakt daar onlosmakelijk onderdeel van uit. Als overheid proberen wij ervoor te zorgen dat randvoorwaarden als mobiliteit, klimaatbestendigheid, voorzieningen als onderwijs, sport, cultuur en een groene leefomgeving goed zijn geregeld. Niet alleen voor de bedrijven en internationale kenniswerkers, maar voor alle inwoners van onze regio. Of ze nu in de dorpen of de steden wonen. Dat vraagt samenwerking. Onze gemeentebesturen trekken daarin samen op. Dat doen we overigens als gemeenten niet alleen. We werken intensief samen met de bedrijven en kennisinstellingen in onze Brainportregio.

Samen met andere gemeenten zijn we in gesprek over hoe we de intergemeentelijke samenwerking zo goed mogelijk kunnen blijven organiseren. Daarom hebben we samen besloten om in de 1^e helft van 2017 de samenwerkingen in het Stedelijk Gebied en de Metropoolregio Eindhoven te evalueren en waar nodig te versterken.

Ook de ons omringende gemeenten denken na over hun rol en positie. In het specifieke geval van de gemeente Nuenen c.a. heeft de gemeenteraad op 17 november jl. de optie voor samenvoeging als richtinggevend voor de bestuurlijke toekomst van deze gemeente vastgesteld.

U bent op 9 september jl. per mail door wethouder Seuren geïnformeerd over het rapport Demmers en de reactie van het college daarop. De provincie heeft ons recent per brief (d.d. 23 december 2016, zie bijlage) gevraagd om te komen tot een verdieping van onze visie op veerkrachtig bestuur. De provincie plaatst dit in relatie tot de hierboven genoemde evaluaties, en in relatie tot de processen in de gemeenten Nuenen en Son en Breugel hieromtrent. De provincie ziet Eindhoven als mogelijke fusiepartner en vraagt ons dan ook, ons zowel in college als raad, voor te bereiden op dit proces.

Onze visie op regionale bestuurskracht heeft Burgemeester Jorritsma verwoord in zijn nieuwjaars toespraken van 9 en 10 januari. Hij stond daarin stil bij de regionale samenwerking die in zijn ogen enerzijds veel resultaten heeft opgeleverd, maar anderzijds onvoldoende tegemoet kan komen aan de dynamiek van onze samenleving. Ook democratische legitimatie is daarbij als aandachtspunt opgemerkt.

Een oplossingsrichting die de burgemeester van Eindhoven hierbij schetste was een eindbeeld waarbij de regio Zuidoost Brabant geleidelijk van 21 gemeenten naar drie, vier à vijf gemeenten zou worden teruggebracht. De weg naar dit eindbeeld zou in zijn ogen volgens een zorgvuldig proces moeten verlopen, waarbij de vrijwilligheid en autonomie van elke gemeente uitgangspunt is. Hij heeft daarbij aangegeven dat, mocht een gemeente binnen het huidige Stedelijke Gebied, zelf besluiten om tot samenvoeging over te gaan, het voor de hand ligt dat deze gemeente dan samengaat met Eindhoven. Het vinden van participatievormen voor inwoners die lokale vraagstukken optimaal bedienen en daarbij aansluiten op de lokale identiteiten en behoeften is daarbij als noodzakelijk voorwaarde benoemd.

Op dit toekomstbeeld is vanuit de regio volop gereageerd. Door inwoners van omliggende gemeenten en van Eindhoven, door overheidsvertegenwoordigers, bedrijven, captains of industry en triple helixpartners. De talrijke meningen waren divers, maar ruwweg te onderscheiden in tegenstanders die zorgen uitten over behoud van de identiteit van dorpen en gemeenschappen in onze regio, tot voorstanders die grootschaligheid ondersteunden, uit oogpunt van schaal gecombineerd met effectief overheidshandelen. Deze meningen laten de grote betrokkenheid bij onze diverse regio zien. Het zijn krachtige waarden in onze samenleving die we koesteren en die daarom allemaal een respectvolle plaats verdienen.

☐ Wettelijke taak

☒ Kernaak gekoppeld aan het werkprogramma van het college

☐ Onvermijdelijk

Advies gevraagd aan de commissie om

1. Uw gevoelens kenbaar te maken ten aanzien van de in deze commissienotitie geformuleerde visie op regionale bestuurskracht, tot uitdrukking komend in de volgende twee lijnen:
 - a. Lange termijnperspectief: We hanteren de visie dat gemeenten zelf over hun bestuurlijke toekomst gaan en dat Eindhoven geen herindeling initieert. In het geval een andere gemeente in het Stedelijk Gebied besluit over te gaan tot bestuurlijke fusie, dan is aansluiting bij Eindhoven voor de hand liggend. Omdat dit aansluit op de maatschappelijke oriëntatie van de inwoners in het Stedelijk Gebied en ter versterking van (bestuurlijke) massa op nationale schaal, ingegeven door de mainportpositie. We hechten hierbij aan twee parallelle en gelijktijdige bewegingen:
 1. Schaalvergroting ter versterking van bestuurlijke slagkracht;
 2. Borging van lokale kwaliteit, opgeven en identiteiten op verschillende niveaus van de gemeenschappen.

- b. De gemeenteraad van de gemeente Nuenen c.a. heeft op 17 november jl. de optie voor samenvoeging als richtinggevend voor de bestuurlijke toekomst van deze gemeente vastgesteld en neemt naar verwachting voor 1 juli 2017 een besluit omtrent fusie met een nader te bepalen partner. Zeggenschap en momentum zijn aan de gemeente Nuenen. Indien de Raad van Nuenen besluit een bestuurlijke fusie met Eindhoven te willen verkennen, dan is Eindhoven –vanuit onze bredere visie op regionale bestuurskracht - graag bereid om hierover met Nuenen in gesprek te gaan en te verkennen wat Nuenen en de Nuenenaren nodig hebben om de kwaliteit van leven en van omgeving te borgen, evenals lokale identiteiten en eigenheid.
2. Een uitspraak te doen over het voornemen van het college om, bij een positieve grondhouding van de commissie ten aanzien van de in deze commissienotitie geformuleerde visie op regionale bestuurskracht:
 - a. In een gesprek met vertegenwoordigers van de gemeente Nuenen c.a. te onderzoeken of en hoe een bestuurlijke fusie mogelijk is;
 - b. dit in een zorgvuldig, open en transparant proces te doen, zowel met de gemeente Nuenen, in onze eigen gemeente, als met alle andere betrokken gemeenten (waaronder de gemeenten in het stedelijk gebied).
 - c. In overleg met het presidium een vorm te vinden om dit gesprek samen met de raad vorm te geven.
 - d. een raadsvoorstel ter vaststelling van deze visie op regionale bestuurskracht aan de raad voor te leggen.

Argumenten

1.1 Een herkenbaar en aanspreekbaar bestuur voor de inwoners.

Het leven van de meeste mensen speelt zich af op diverse schaalniveaus. Dit sluit maar in beperkte mate aan op de schaalniveaus waarop de overheid zich fysiek heeft georganiseerd en waarop de overheid haar dienstverlening aanbiedt. De voortschrijdende techniek maakt het steeds minder belangrijk waar een gemeentehuis is gevestigd. In veel gemeenten kunnen bijvoorbeeld paspoorten en andere documenten al digitaal worden aangevraagd en worden deze –op een tijdstip dat het de mensen schikt- aan huis bezorgd.

Essentieel is en blijft dat inwoners hun lokaal bestuur als herkenbaar en aanspreekbaar ervaren. Dat inwoners een helder, herkenbaar en nabij bestuurlijk aanspreekpunt hebben om daadwerkelijk zelf invloed uit te kunnen oefenen op hun kwaliteit van leven, de eigen leefomgeving en thema's die hen daarin direct raken als de zorg voor kwetsbare mensen, leefbaarheid en de nabijheid van voorzieningen. In het besef dat die leefomgeving steeds vaker wordt gevormd door een combinatie van wijk, dorp, stad en regio. Dat vraagt dat we zowel onze slagkracht versterken voor bovenlokale opgaven als dat we onze lokale kwaliteiten en identiteiten borgen om opgaven op het juiste schaalniveau en in verbinding met onze inwoners te kunnen oppakken. Het aansluiten bij bestaande (sociale) structuren in de samenleving staat daarbij centraal. Want sterke lokale structuren zijn de basis voor leefbare lokale gemeenschappen. Het benutten van deze kracht en het koesteren van de kwaliteit van deze gemeenschappen verrijkt het leven in onze stad en regio.

1.2 We zoeken naar vormen van regionaal bestuur met maximale democratische legitimiteit.

We kennen in onze regio een zeer groot aantal regionale samenwerkingsverbanden. Voor onze inwoners is steeds minder kenbaar en begrijpelijk hoe gemeenten zich regionaal hebben georganiseerd. Het zicht op én de invloed van gemeenteraden op deze samenwerkingsverbanden is zeer beperkt. Hiermee staat de democratische legitimatie onder druk en neemt het draagvlak voor en de betrokkenheid van inwoners bij hun gemeentelijke overheid af.

Om deze reden zoeken we, in samenspraak met inwoners en in het besef dat dit maatwerk vraagt, naar vormen van lokaal bestuur en regionale samenwerking waarbij we onze inwoners zo goed mogelijk in de besluitvorming kunnen betrekken.

1.3 Regionale samenwerking is succesvol, toch is er behoefte aan meer slagkracht.

Regionale samenwerking heeft ons veel gebracht. We hebben samen waardevolle resultaten geboekt. Denk bijvoorbeeld aan de Regionale Bereikbaarheidsagenda en Regionaal Bereikbaarheidsakkoord met de 21 gemeenten van de MRE, het 1-loket bedrijventerreinen en de Urgentieverordening Wonen met de negen gemeenten in het stedelijk gebied, de Detailhandelsvisies van MRE en stedelijk gebied en de activiteiten rond internationale acquisitie met het Brainport International Programme en de cruciale bijdrage aan de realisatie van de internationale school samen met de campusgemeenten Helmond, Veldhoven en Best.

De toegekende Mainport-status bevestigt het belang en de positie van onze (Brainport)regio. Deze positie moeten we blijven versterken. Dat vraagt om meer slagkracht om onze inhoudelijke opgaven slagvaardig aan te pakken (duurzaamheid, veiligheid, mobiliteit, aantrekkelijk vestigingsklimaat, woningbouw). Deze vraagstukken trekken zich niets aan van gemeentegrenzen.

We ervaren dat het tempo van regionale processen en besluitvorming niet hoog is. Er moet op tal van bestuurlijke tafels tot besluitvorming en overeenstemming worden gekomen om resultaat te bereiken. Daarnaast is het onvermijdelijk dat dit resulteert in een stapeling van compromissen en daarmee bijna per definitie in een suboptimaal (regionaal) resultaat, ingegeven vanuit de diverse lokale belangen die uiteindelijk lokaal gewogen worden. In een dynamische wereld die snel verandert is het nodig in hoger tempo tot optimale besluitvorming te kunnen komen om maatschappelijke opgaven doeltreffend en efficiënt te kunnen oppakken.

1.4 Beweging van slagkracht middels schaalvergroting en versterken van lokale gemeenschappen

Het leven van onze inwoners speelt zich voor een belangrijk deel af binnen het stedelijk gebied ("Daily Urban System"). Binnen dit gebied wonen, werken en recreëren onze inwoners merendeels. Dit gebied vormt onze belangrijkste maat. Daarom is het van belang om juist hier voldoende slagkracht te hebben op maatschappelijke opgaven die gemeentegrenzen overstijgen.

Op lange termijn voorzien wij een substantiële afname van het aantal gemeenten, ook landelijk nemen we deze trend waar. Eindhoven initieert geen herindeling. Iedere gemeente gaat zelf over haar bestuurlijke toekomst. In het geval een andere gemeente in het Stedelijk Gebied besluit over te gaan tot bestuurlijke fusie, dan is aansluiting bij Eindhoven voor de hand liggend. We hechten hierbij aan twee parallelle en gelijktijdige bewegingen:

- a. Schaalvergroting ter versterking van bestuurlijke slagkracht;
- b. Borging van lokale kwaliteit, opgaven en identiteiten op verschillende niveaus van de gemeenschappen.

1.5 Onze kernwaarden daarbij zijn:

Centraal in onze overtuiging staat dat het in het openbaar bestuur, dus ook in regionale samenwerking, om mensen gaat. We werken samen met én voor onze inwoners en met het mandaat van onze inwoners. We streven ernaar dat iedere keer weer beter te doen. Met als doel om onze stad en regio verder uit te bouwen tot een plek waar het voor iedereen goed leven, wonen, werken, ondernemen en recreëren is.

Hierbij passen kernwaarden die wij in ons handelen nastreven en waaraan wij onze wijze van besturen nu en in de toekomst toetsen:

- Aansluiting bij maatschappelijke opgaven, processen en patronen ("Daily Urban System");
- Aansluiten bij behoeften en identiteiten van gemeenschappen en inwoners, op niveau van wijk, buurt, dorp, stadsdeel, stad, stedelijk gebied en regio;
- Draagvlak bij onze inwoners, instellingen en bedrijfsleven ("maatschappelijk draagvlak");
- Daarbij hoort ook herkenbaarheid en aanspreekbaarheid van de overheid door inwoners op lokale opgaven die inwoners rechtstreeks raken.
- We zoeken de ruimte binnen het huis van Thorbecke (in bestaande wet- en regelgeving);
- Transparantie voor colleges, raden én inwoners;
- Democratische legitimiteit, bij voorkeur door een rechtstreeks gekozen vertegenwoordiging;
- Efficiëntie en effectiviteit. Zo min mogelijk bestuurlijke en ambtelijke drukte;
- Een overheid die snel en flexibel kan inspelen op de veranderingen waarmee de maatschappij wordt geconfronteerd ("disrupties").

Deze kernwaarden zijn op dit moment al uitgangspunt voor ons handelen.

1.6 Initiatief ligt bij ons omringende gemeenten

Iedere gemeente, c.q. iedere gemeenteraad gaat over de eigen bestuurlijke toekomst. Het is daarbij niet aan ons om een oordeel te vellen over de bestuurlijke slagkracht van andere gemeenten. In het geval dat een andere gemeente in het Stedelijk Gebied zelf besluit over te gaan tot bestuurlijke fusie, dan is aansluiting bij Eindhoven voor de hand liggend en staan wij open voor het gesprek om te verkennen of en hoe een bestuurlijke fusie mogelijk is.

In haar brief van 23 december jl. verzoekt de provincie ons om niet enkel in gesprek te gaan met de gemeente Nuenen c.a., maar ook met de gemeente Son en Breugel.

Voor zover ons bekend heeft de gemeenteraad van Son en Breugel zich niet uitgesproken over een bestuurlijke fusie. Voor een door ons geïnitieerd gesprek met Son en Breugel zien wij op dit moment daarom geen aanleiding.

1.7 Raadsbesluit gemeente Nuenen

De gemeenteraad van Nuenen c.a. heeft in haar besluit van 17 november jl. "*de optie herindeling / fusie richtinggevend vast gesteld als voorkeursvariant*". De gemeenteraad van Nuenen c.a. neemt naar verwachting voor 1 juli 2017 een definitief besluit omtrent samenvoeging met een nader te bepalen partner.

Eindhoven is, in lijn met onze eerdere gesprekken met de gemeente Nuenen (in het kader van Bestuurlijke Toekomstvisie Nuenen) en Commissie Demmers, bereid om het gesprek met Nuenen over de mogelijkheid van een bestuurlijke fusie te intensiveren.

2.1 Gesprek met de gemeente Nuenen c.a.

We ambiëren een zorgvuldig, open en transparant gesprek en proces. Zowel met de gemeente Nuenen c.a. als binnen onze eigen gelederen. Daarbij is ook voor de Eindhovense raad een actieve rol evident. In het vervolgproces, dat verkennd van aard is, zijn nog geen voorschriften of wettelijke verplichtingen. Uitwerking van dit vrij vorm te geven proces en onderlinge rolverdeling is een volgende stap.

Kanttekeningen

1.1 Regionale, intergemeentelijke samenwerking blijft noodzakelijk.

Ook in geval van samengaan van gemeenten blijft regionale, intergemeentelijke samenwerking nu én in de toekomst een must. We blijven de opgaven op het juiste schaalniveau oppakken. Het gaat dan om de bovenlokale en bovenregionale inhoudelijke opgaven die de status van Brainport/Mainport met zich meebrengen: versterking van het vestigings- en verblijfsklimaat in de brede zin van het woord. Daarnaast gaat het ook om de opgaven in het sociaal domein en op het gebied van de veiligheid- en ondernijingsproblematiek. Bestuurlijke grenzen sluiten daarbij steeds minder aan op de opgaven. Eindhoven werkt daartoe in tal van samenwerkingsverbanden en netwerken met andere gemeenten samen en zal dat altijd blijven doen.

1.2 Verantwoordelijkheid evaluatieprocessen van de Metropoolregio Eindhoven en het Stedelijk Gebied Eindhoven

In de gemeenschappelijke regeling van de Metropoolregio Eindhoven hebben we afgesproken om in de 1^e helft van 2017 de samenwerking te evalueren. Het proces daartoe is inmiddels opgestart. Verslag, conclusies en aanbevelingen worden voor 1 juli 2017 aan de college en gemeenteraden aangeboden.

In het convenant van het Stedelijk Gebied Eindhoven is eveneens afgesproken om in 2017 de samenwerking te evalueren. Afspraak is om deze voor 1 juli 2017 af te ronden.

Zoals gezegd is en blijft regionale samenwerking noodzakelijk. Onze omgeving verandert steeds sneller en bovendien ook steeds onvoorspelbaarder. Daarom is het aan alle gemeenten in onze regio de voortdurende opgave om de regionale, intergemeentelijke samenwerking te blijven verbeteren. Regionale samenwerking is nooit af. Eindhoven neemt vanuit dat besef haar verantwoordelijkheid binnen de

evaluatieprocessen en doorontwikkeling van de samenwerking zoals deze momenteel in het Stedelijk Gebied en in de Metropoolregio Eindhoven van start zijn gegaan.

Uitgangspunten, doelstelling en randvoorwaarden

Doelstelling van deze commissienotitie is de raad(scommissie) om advies te vragen ten aanzien van de Eindhovense visie op bestuurskracht in onze stedelijke regio in het algemeen en een visie ten aanzien van Nuenen in het bijzonder. Daarnaast wordt de raad(scommissie) gevraagd een uitspraak te doen over het voornemen van ons College met vertegenwoordigers van de gemeente Nuenen in gesprek te gaan om te verkennen of en hoe een bestuurlijke fusie mogelijk is.

Met deze commissienotitie komen we tevens tegemoet aan het verzoek van de provincie om onze visie te verdiepen en ons in College en Raad voor te bereiden op het proces van bestuurlijke fusie dat Nuenen nu doorloopt en waarbij Eindhoven mogelijk fusiepartner is.

Met de formulering van de Eindhovense visie op regionale bestuurskracht markeren we onze lijn voor ons handelen in de discussies hierover. Met de handreiking naar de gemeente Nuenen geven we daar een eerste invulling aan. Hiermee starten we voor onszelf een proces dat we zorgvuldig, open en transparant naar alle belanghebbenden vormgeven. Daarbij zoeken we verbinding met het proces zoals dat in de gemeente Nuenen loopt.

Er zijn aan het formuleren van deze visie sec geen directe organisatorische, juridische of financiële aspecten verbonden. In de verkenningfase van een bestuurlijke fusie met Nuenen c.a. zullen deze aspecten onderdeel zijn van het gesprek en samen nader in beeld worden gebracht. Met het vaststellen van deze visie zet de gemeente Eindhoven haar eerste stap.

Procesafspraken

Deze commissienotitie wordt actief verspreid aan de 21 gemeenten in Zuidoost-Brabant, de triple helix samenwerking in de Stichting Brainporten de provincie, om onze visie op regionale bestuurskracht open en transparant te delen.

Als de raad(scommissie) zich positief uitspreekt over de in deze notitie geformuleerde visie zal het College in gesprek gaan met de gemeente Nuenen c.a. om te onderzoeken of en hoe een bestuurlijke fusie mogelijk is en zal het College in overleg met het presidium een vorm vinden om het gesprek samen met de Raad te vorm te geven. Tevens zal het college dan een raadsvoorstel voorbereiden om te komen tot vaststellen van de Eindhovense visie op regionale bestuurskracht.

Ter inzage gelegde stukken

Als bijlage(n) bij dit voorstel behoren:

- Brief provincie "Stand van zaken (Veer)Krachtig Bestuur, d.d. 23-12-16.

Burgemeester en wethouders van Eindhoven,

secretaris